

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий Юридичний інститут
Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного права**

Бурлак О.В.

ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

*методичні вказівки для підготовки до практичних занять студентів
денної форми навчання*

**Галузь знань 08 «Право»
Спеціальність 081 «Право»
Освітня програма «Міжнародне та європейське право»**

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №7 від 27 січня 2023 року).

Затверджено на засіданні Науково-методичної ради Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника протоколом № ____ від _____ 2023 року

Бурлак О.В. Методичні вказівки для підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Право міжнародних організацій» для студентів денної форми навчання. Івано-Франківськ: Навчально-науковий Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. 16 с.

Методичні рекомендації розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни «Право міжнародних організацій», а також підготовки до здачі заліку. В даних методичних вказівках прописані рекомендації для кожної теми спецкурсу, переліки питань, які виносяться на обговорення на занятті, терміни та ключові поняття, контрольні запитання, тестові завдання. Поданий перелік доктринальних джерел та нормативно-правових актів.

Методичні вказівки з навчальної дисципліни «Право міжнародних організацій» призначені для студентів, аспірантів, науковців та викладачів.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.....	6
Тема №1 Правова природа міжнародних організацій	6
Тема №2 Організація Об'єднаних Націй	7
Тема №3 Європейський Союз	8
Тема №4 Рада Європи	10
Тема №5 Міжнародні організації в економічній та валютно-кредитній сфері).....	12
Тема №6 Міжнародні організації у сфері безпеки	13
Джерела для підготовки.....	15

ВСТУП

Метою дисципліни Метою дисципліни є формування у студентів комплексного підходу до вивчення сутності міжнародних організацій, як особливих суб'єктів міжнародного права, їх структури, функцій та напрямків діяльності, їхньої ролі в системі сучасного міжнародного правопорядку; ознайомлення з найбільш важливими проблемами теоретичного та практичного характеру права міжнародних організацій для використання здобутих знань та вмінь у подальшій професійній діяльності.

Основними завданнями вивчення студентами дисципліни «Право міжнародних організацій» є засвоєння ними знань щодо:

- правової природи міжнародних організацій;
- особливостей діяльності Організація Об'єднаних Націй;
- співробітництва держав в рамках Європейського Союзу;
- правової природи та напрямків діяльності Ради Європи;
- функціонування міжнародних організацій у валютно-кредитній сфері;
- діяльності міжнародних організацій у сфері безпеки.

Згідно з вимогами освітньої програми «Міжнародне та європейське право» студенти у результаті вивчення дисципліни повинні:

знати:

- історію створення міжнародних організацій;
- поняття та джерела галузі;
- поняття міжнародної організації та її основні ознаки;
- специфіку правосуб'єктності міжнародних організацій;
- класифікацію міжнародних організацій;
- порядок створення міжнародних організацій;
- процедуру прийняття рішень органами міжнародних організацій та юридичну силу їх актів;
- правовий статус, основні напрямки та принципи діяльності універсальних міжнародних організацій (ООН), їх інституційну структуру та питання членства;
- правовий статус, основні напрямки та принципи діяльності регіональних міжнародних організацій (Ради Європи, Європейського союзу), їх інституційну структуру та питання членства;
- діяльність міжнародних організацій в окремих сферах співробітництва держав (економічній (СОТ), валютно-фінансовій (МВФ, Група Світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку) та військово-політичній (НАТО, ОБСЄ)

вміти:

- розкривати теоретичні положення права міжнародних організацій, систематизувати та аналізувати їх;
- використовувати раціональні методи пошуку, відбору та використання інформації;
- орієнтуватися в системі правових джерел, аналізувати положення права міжнародних організацій;

- визначати і оцінювати захист прав людини як один із ключових факторів існування міжнародних організацій;
- надавати вмотивовані рекомендації щодо належного застосування норм міжнародно-правових актів, прийнятих під егідою міжнародної організації;
- пропонувати вмотивовані пропозиції щодо приєднання України до тих чи інших міжнародно-правових актів, прийнятих в рамках міжнародних організацій;
- вміти складати проекти правових актів та міжнародних договорів і пов'язаної внутрішньої та міжнародної документації (законів про ратифікацію, застережень тощо).

СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Правова природа міжнародних організацій (МО)

Ключові поняття та терміни: право міжнародних організацій, установчий акт, внутрішнє право МО, зовнішнє право МО, міжнародна неурядова організація, міжнародна правосуб'єктність МО, міжнародна організація, міжнародне неурядова організація, міжурядові органи, міжпарламентські органи, виконавчі органи, адміністративні органи, допоміжні органи, м'яке право

Для підготовки до заняття студентам необхідно охарактеризувати джерела права МО (установчі акти МО, Віденську конвенцію про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р., Віденську конвенцію про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р., внутрішнє право МО (регламенти, правила процедури окремих органів, фінансові правила, інші рішення). Важливо також провести відмінність між міжнародною міжурядовою організацією і міжнародною неурядовою організацією за відповідними критеріями. Звернути увагу на класифікацію МО за предметом діяльності, обсягом компетенції, порядком прийняття нових членів, організаційну структуру. Доцільно, зокрема, визначати юридичну силу актів МО, пояснити випадки, коли вони мають юридично обов'язковий характер, а коли рекомендаційний.

Перелік питань для обговорення:

1. Історія створення МО
2. Поняття та джерела права МО
3. Поняття МО, її основні ознаки
4. Міжнародна правосуб'єктність МО
5. Класифікація МО
6. Організаційна структура МО
7. Порядок створення МО
8. Процедура прийняття рішень органами МО та юридична сила їх актів

Контрольні запитання:

- Яка юридична природа МО?
- У чому специфіка міжнародних неурядових організацій?
- Чим відрізняється міжнародна правосуб'єктність МО від правосуб'єктності держав?
- Яким чином ухвалюються рішення у МО?
- Яка відмінність між міжнародною міжурядовою і міжнародною неурядовою організаціями?
- Охарактеризуйте, що таке норми «м'якого права», яка їхня роль та місце в міжнародній нормативній системі?

Тестові завдання:

1. Коли був схвалений Статуту ООН?
  - А) 1940 р.
  - Б) 19145 р.
  - В) 1948 р.
  - Г) 1950 р.
2. Питання про привілеї та імунітети ООН регламентуються:
  - А) Статутом ООН
  - Б) резолюціями Генеральної Асамблеї ООН
  - В) окремою конвенцією

Г) міжнародним звичаєм

Джерела для підготовки: 1-5, 9-10, 17, 19, 21, 29-30, 36-44

Тема 2. Організація Об'єднаних Націй (ООН) (4 год.)

Ключові поняття та терміни: ООН, миротворчі сили ООН, спеціалізована установа, основні принципи міжнародного права, чергова сесія, спеціальна сесія, право вето, консультативні висновки, агресія.

Підготовка даного практичного заняття буде ефективнішою за умови ґрунтовного аналізу Статуту ООН. Доцільно визначити мету, напрями діяльності та цілі Організації. Варто проаналізувати компетенцію основних органів ООН, у цьому аспекті важливо розглянути Статут Міжнародного суду ООН, його Регламент, визначити його роль та місце в системі міжнародного судочинства. Приділити потрібно також увагу спеціалізованим установам ООН (МОП, ФАО, ЮНЕСКО, ВООЗ, ІКАО, ІМО та ін.), охарактеризувати специфіку їх правового зв'язку з ООН та основні сфери взаємодії. Підготувати пропозиції щодо можливих шляхів реформування ООН у зв'язку з агресією РФ щодо України.

Заняття 1 (2 год.)

Перелік питань для обговорення:

1. Історія створення ООН
2. Мета та принципи ООН
3. Система органів ООН
  - 3.1. Генеральна асамблея ООН
  - 3.2. Рада Безпеки,
  - 3.3. Економічна і соціальна рада
  - 3.4. Рада з опіки
  - 3.5. Міжнародний Суд
  - 3.6. Секретаріат
4. Спеціалізовані установи ООН
5. Шляхи реформування ООН у зв'язку з агресією РФ щодо України

Контрольні запитання:

- Які міжнародні конференції передували створенню ООН?
- Хто був автором назви «ООН»?
- Яка роль Ради Безпеки ООН у підтриманні міжнародного миру і безпеки?
- Яке значення мають резолюції Генеральної Асамблеї ООН для кодифікації міжнародного права?
- Наведіть приклад, коли положення резолюції Генеральної Асамблеї ООН набули характеру міжнародного звичаю?
- Які справи Україна ініціювала в Міжнародному суді ООН у зв'язку з агресією РФ щодо України?
- Як визначається поняття «агресія» в міжнародному праві?

Тестові завдання:

1. Який із перелічених органів ООН не належить до головних?
  - А) Генеральна Асамблея
  - Б) Рада ООН з прав людини
  - В) Секретаріат
  - Г) Міжнародний суд
2. Члени якого органу мають право вето?
  - А) Генеральна Асамблея

- Б) Рада Безпеки
- В) Економічна і соціальна рада
- Г) Міжнародний суд

Заняття 2 (2 год.)

На семінарському занятті заплановано проведення модельної сесії Генеральної Асамблеї ООН. Тематика сесії, розподілення ролей учасників визначаються викладачем самостійно та направляються студентам заздалегідь.

Джерела для підготовки: 1-5, 9, 10 12-13, 15, 24, 32-35, 40-45, 53-55

Тема 3. Європейський Союз (ЄС) (4 год.)

Ключові поняття та терміни: «план Шумана», Європейське співтовариство вугілля та сталі, Європейське економічне співтовариство, Європейське співтовариство з атомної енергії, Європейський Союз, європейська інтеграція, *sui generis*, виключна компетенція, спільна компетенція, доповнююча компетенція, спеціальна компетенція, інститути ЄС, органи ЄС, установи ЄС, первинне право ЄС, вторинне право ЄС, прецедентне право ЄС.

Для підготовки до даного заняття студентам доцільно проаналізувати установчі договори ЄС, а також договори, якими вносилися зміни та доповнення до них, розглянути історичні етапи їх прийняття. Готуючи питання щодо правової природи ЄС варто приділити увагу ознакам, які поєднує в собі ЄС як міжурядова організація, конфедерація, федеративна держава, зробити висновки щодо особливої природи ЄС, яка відрізняє його як від міжнародних міжурядових організацій, так і від держав.

Варто проаналізувати компетенцію ЄС і як вона співвідноситься з компетенцією держав членів, вміти характеризувати виключну, спільну, доповнюючу, та спеціальну компетенцію. Орієнтуватись в інституційній структурі ЄС, системі її джерел. Необхідно також звернути увагу на вимоги щодо вступу ЄС, для цього проаналізувати положення Копенгагенських критеріїв 1993 р.

Заняття 1 (2 год.)

Перелік питань для обговорення:

Тема 4. Європейський Союз

1. Передумови та історичні етапи становлення та розвитку ЄС та його правової системи.
  - 1.1. Початок європейської інтеграції. Паризький договір про заснування ЄСВС 1951 р.
  - 1.2. Римські договори про заснування ЄЕС та Євратому 1957 р.
  - 1.3. Єдиний європейський акт (ЄСА) 1986 р.
  - 1.4. Маастрихтський договір 1992 р.
  - 1.5. Амстердамський договір 1997 р.
  - 1.6. Ніццький договір 2001 р.
  - 1.7. Лісабонський договір 2007 р.
2. Правова природа ЄС
3. Компетенція ЄС

Контрольні запитання:

- Які матеріальні та ідеологічні передумови зумовили створення ЄС?
- Які перші ідеї об'єднання європейських держав вам відомі?
- Які основні положення Паризького договору 1951 р. та Римських договорів 1957 р.
- Які три «опори» внутрішньої структури ЄС передбачав Маастрихтський договір 1992 р.
- Які зміни були внесені Лісабонським договором 2007 р.
- Чому ЄС є об'єднанням особливого характеру?

Тестові завдання:

1. Римські договори 1957 р. включають:
  - А) Договір про заснування Європейського економічного співтовариства та Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії
  - Б) Договір про Європейський Союз та Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії
  - В) Договір про функціонування Європейського Союзу та Договір про заснування Європейського економічного співтовариства
  - Г) Договір про заснування Європейського економічного співтовариства та Європейського співтовариства вугілля і сталі
2. Яке інтеграційне об'єднання було ліквідоване у 2002 р., оскільки сплив термін дії його установчого договору?
  - А) Європейське співтовариство з атомної енергії
  - Б) Європейське об'єднання вугілля та сталі
  - В) Європейське економічне співтовариство
  - Г) вірні відповіді А і Б

Заняття 2 (2 год.)

Перелік питань для обговорення:

4. Інституційний механізм Євросоюзу
  - 4.1. *Інститути ЄС* :
    - 4.1. Європейська рада
    - 4.2. Рада ЄС
    - 4.3. Європейський парламент
    - 4.4. Європейська комісія
    - 4.5. Суд ЄС
    - 4.6. Європейський центральний банк
    - 4.7. Рахункова палата
  - 4.2. *Органи ЄС* (Економічний і соціальний комітет, Комітет регіонів)
  - 4.3. *Установи ЄС* (Європол, Євроюст, Європейський інвестиційний банк)
5. Система джерел права ЄС
6. Членство держав в ЄС: критерії членства, підстави його призупинення та припинення

Контрольні запитання:

- Що передбачає внутрішня та зовнішня компетенція ЄС?
- Які сфери охоплює виключна компетенція ЄС?
- До якої компетенції належать внутрішній ринок, навколишнє середовище транспорт, захист споживачів?
- Перелічіть сфери політики ЄС
- В рамках якого органі діють т.з. «формації»?
- Яку назву мають інстанції, що здійснюють допоміжні та консультативні функції?

Тестові завдання:

1. До установчих актів ЄС належать:
  - А) рішення Суду ЄС, які носять прецедентний характер
  - Б) Договір про ЄС в редакції Лісабонського договору 2007 р.; Договір про функціонування ЄС в редакції Лісабонського договору 2007 р., Хартія ЄС про основні права 2000 в редакції Лісабонського договору 2007 р.
  - В) Міжнародні угоди ЄС з третіми країнами та міжнародними організаціями
  - Г) регламенти, директиви, рішення, рекомендації та висновки керівних інститутів ЄС
2. Європейський Парламент складається з представників держав-членів ЄС, кількість яких не повинна перевищувати:

- A) 551
- Б) 651
- В) 751
- Г) 851

Джерела для підготовки: 1-9, 10, 12, 19, 22-23, 36-44, 48-52

Тема 4. Рада Європи (РЄ) (4 год.)

Ключові поняття та терміни: Рада Європи, статутні органи, спеціалізовані інститути, автономні структури, Комітет Міністрів, Парламентська асамблея, Секретаріат, Європейський суд з прав людини, пленум, секції, палати, Статут Ради Європи, Європейська конвенція з прав людини 1950 р.

Для розуміння правової природи РЄ студентам доцільно проаналізувати Статут РЄ. Крім того, корисно порівняти правову природу РЄ та ЄС, визначити спільні та відмінні риси. Визначити сфери, у яких РЄ повноважна розробляти спільні правові стандарти для держав-членів. Для кращого розуміння інституційної системи РЄ, варто характеризувати її з урахуванням наявності статутних органів, спеціалізованих інститутів, автономних структур. Особливу увагу звернути на юрисдикцію Європейського суду з прав людини і його роль у тлумаченні та застосуванні Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

Крім того, студенти повинні уміти характеризувати джерела права РЄ за наступними категоріями: юридично обов'язкові акти, акти рекомендаційного характеру, судово практика Європейського суду з прав людини.

Заняття 1 (2 год.)

Перелік питань для обговорення:

1. Історія створення та розвитку РЄ
2. Членство в РЄ
3. Правова природа та основні напрями діяльності РЄ
4. Інституційна структура РЄ
  - 4.1. *Статутні органи:*
    - 4.1.1. Комітет міністрів
    - 4.2.2. Парламентська асамблея
    - 4.2.3. Секретаріат
  - 4.2. *Спеціалізовані установи:*
    - 4.2.1. Конгрес місцевих та регіональних влад
    - 4.2.2. Європейський суд з прав людини
  - 4.3. *Автономні структури*
    - 4.3.1. Європейська комісія за демократію через право
    - 4.3.2. «Група Помпіду»
    - 4.3.3. Група держав проти корупції

Контрольні запитання:

- Визначте мету РЄ.
- Які спільні та відмінні риси правової природи РЄ та ЄС?
- Які галузі охоплює компетенція РЄ?
- Що входить до компетенції Комітету міністрів РЄ?
- Яка кількість членів входить до Парламентської асамблеї РЄ?
- Яка роль Європейського суду з прав людини в інституційній системі РЄ?

Тестові завдання:

1. Яка кількість держав є членами РЄ?
  - А) 48
  - Б) 47
  - В) 46
  - Г) 45
2. Скільки суддів входять до Великої палати Суду?
  - А) 15
  - Б) 13
  - В) 17
  - Г) 19

Заняття 2 (2год.)**Перелік питань для обговорення:**

5. Система джерел права РЄ.
  - 5.1. Юридично-обов'язкові акти (Статут РЄ; міжнародно-правові договори РЄ; протоколи до договорів РЄ).
  - 5.2. Акти рекомендаційного характеру (резолюції Комітету Міністрів і Парламентської Асамблеї; рекомендації Комітету Міністрів і Парламентської Асамблеї; підсумкові декларації зустрічей на вищому рівні).
  - 5.3. Судова практика (прецедентне право) Європейського Суду з прав людини.
6. Права людини як одна із сутнісних характеристик правової системи РЄ.
  - 6.1. Європейська конвенція з прав людини 1950 р.: історія прийняття, характеристика документу.
  - 6.2. Принципи тлумачення Європейської конвенції з права людини 1950 р.
  - 6.3. Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р.: структура, контрольний механізм.
  - 6.3. Спеціальні конвенції РЄ у сфері прав людини
7. Україна у політико-правовому просторі РЄ

Контрольні запитання:

- До якої категорії джерел належать резолюції Комітету Міністрів і Парламентської Асамблеї?
- У зв'язку з чим була пов'язана реформа Європейського суду з прав людини та прийняття Протоколу № 11 До Конвенції 1950 р.?
- Скільки було прийнято протоколів до Конвенції 1950 р.?
- Визначте характерні риси Європейської конвенції з прав людини 1950 р.
- Які умови прийнятності Судом індивідуальних скарг?

Тестові завдання:

1. Який з елементів не входить до структури Європейського суду з прав людини?
  - А) пленум
  - Б) секція
  - В) палата
  - Г) управління
2. Яку автономну структура має назву Венеціанська комісія?
  - А) Європейська комісія за демократію через право
  - Б) «Група Помпиду»
  - В) Група держав проти корупції
  - Г) Конгрес місцевих та регіональних влад

Тема 5. Міжнародні організації в економічній та валютно-кредитній сфері (2 год.)

Ключові поняття та терміни: Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Багатостороння агенція гарантування інвестицій (БАГІ), Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (МЦВІС)

Для підготовки до семінарського заняття студентам необхідно проаналізувати міжнародні організації, які діють в економічній і кредитно валютній сфері. Для цього необхідно опрацювати їх установчі документи, а також інші міжнародно-правові акти, відповідно до яких вони функціонують. Важливо звернути на наступні аспекти: історія створення міжнародної організації, мета та завдання, організаційна структура, особливості набуття членства та його призупинення чи втрата, джерела фінансування та програми кредитування держав.

Важко також звернути увагу на організації, що входять до Групи Світового банку, зокрема на їх правовий зв'язок з ООН. Охарактеризувати чим такий зв'язок регламентується, і який правовий статус цих організацій в системі ООН.

Перелік питань для обговорення:

1. Світова організація торгівлі
  - 1.1. Передумови створення
  - 1.2. Основні функції та принципи діяльності
  - 1.3. Організаційна структура
  - 1.4. Процес вступу країн до Світової організації торгівлі
2. Міжнародний валютний фонд
  - 2.1. Створення МВФ, цілі та функції
  - 2.2. Особливості набуття членства
  - 2.3. Джерела фінансових ресурсів, програми кредитування
  - 2.4. Інституційна структура
3. Група Всесвітнього банку
  - 3.1. Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР)
  - 3.2. Міжнародна асоціація розвитку (МАР)
  - 3.3. Міжнародна фінансова корпорація (МФК)
  - 3.4. Багатостороння агенція гарантування інвестицій (БАГІ)
  - 3.5. Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (МЦВІС)
4. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР)

Контрольні запитання:

- Які історичні події передували створенню СОТ?
- Які основні принципи діяльності СОТ?
- Яка різниця між Групою Світового банку та МВФ?
- Які особливості набуття членства в МВФ?
- Які програми кредитування практикує МВФ?
- Які умови отримання кредиту від МБРР?
- Яким критеріям повинні відповідати проекти, що претендують на право фінансування за лінією МФК?

Тестові завдання:

1. Який із перелічених принципів не належить до діяльності СОТ?
  - А) Принцип найбільшого сприяння
  - Б) Принцип захисту національної промисловості
  - В) Принцип дій у надзвичайних ситуаціях
  - Г) Принцип захисту прав людини
2. Яка організація не входить до Групи світового банку?
  - А) ЄБРР
  - Б) МБРР
  - В) МФК
  - Г) МЦВІС

Джерела для підготовки: 1-5, 9, 11-12, 19-21, 36-44, 57

Тема 6. Міжнародні організації у сфері безпеки (2 год.)

Ключові поняття та терміни: право міжнародної безпеки, незастосування сили і погрози силою, мирне розв'язання міжнародних спорів, універсальна система колективної безпеки, регіональна система колективної безпеки, Рада Безпеки (РБ), Організація Північноатлантичного договору (НАТО), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), невійськові примусові заходи, миротворча операція, блакитні шоломи, блакитні берети.

Для підготовки до семінарського заняття студентам необхідно проаналізувати джерела та принципи права міжнародної безпеки (ПМБ), охарактеризувати універсальну та регіональну системи безпеки. Звернути увагу на діяльність ООН у цій сфері, а також НАТО та ОБСЄ. Розглянувши правову основу діяльності цих організацій, визначити напрями їх діяльності, а також заходи, що здійснюються ними для підтримки міжнародного миру і безпеки. Доцільно також розглянути структуру цих організацій, історичний аспект їх створення. Окремо слід приділити увагу співпраці України з міжнародними організаціями у сфері безпеки.

Перелік питань для обговорення:

1. Основи ПМБ:
  - 1.1. Джерела ПМБ
  - 1.2. Принципи ПМБ
2. Роль ООН у підтримці міжнародного миру і безпеки:
  - 2.1. Роль Ради Безпеки у підтриманні міжнародного миру і безпеки
  - 2.2. Проведення миротворчих операцій ООН
3. НАТО:
  - 3.1. Історія створення НАТО
  - 3.2. Історія відносин Північноатлантичного Альянсу та Організації Варшавського договору.
  - 3.3. Цивільна та військова структури НАТО
  - 3.4. Співробітництво України з НАТО
4. ОБСЄ:
  - 4.1. Створення ОБСЄ та регулярний процес багатосторонніх зустрічей в рамках Організації
  - 4.2. Внутрішня структура ОБСЄ
  - 4.3. Основні напрями діяльності ОБСЄ

Контрольні запитання:

- Які міжнародно-правові акти можна віднести до джерел ПМД?

- Які організації входять до універсальної, а які до регіональні систем колективної безпеки?
- Які ознаки притаманні для регіональної системи колективної безпеки?
- Які тимчасові заходи може застосовувати Рада Безпеки ООН з підтримання миру?
- Якими особливостями характеризується проведення миротворчих операцій ООН?
- Коли вперше була застосована ст.5 Вашингтонського договору 1949 р.?

Тестові завдання:

1. Який із основних принципів міжнародного права лежить в основі ПМБ?
  - А) суверенної рівності держав
  - Б) незастосування сили або погрози силою
  - В) право народів на самовизначення
  - Г) невтручання у внутрішні справи держави
2. Інституційна структура ОБСЄ включає діяльність:
  - А) Верховного комісара у справах національних меншин
  - Б) Верховного комісара у справах біженців
  - В) Верховного комісара з прав людини
  - Г) Верховного комісара з питань безпеки

Джерела для підготовки: 1-5, 9, 13-15, 19, 36-47, 56

Джерела для підготовки

Базова

1. Міжнародне публічне право: підручник у 2 т./ за заг. ред. В.В. Мицика. 2-ге вид. змін. Харків: Право, 2020. Т1. Основи теорії. 416 с.
2. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса: Фенікс, 2018. 744 с.
3. Міжнародні організації /за заг. ред. Ю.Козак, В.Ковалевський, Н. Логвінова. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 344 с.
4. Тимченко Л.Д. Кононенко В.П. Міжнародне право: підручник. Київ: Знання, 2012. 613 с.
5. Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. Міжнародні організації. Навч. посіб. Київ.: Центр учбової літератури, 2011. 280 с.
6. Вступ до права Європейського Союзу: підручник: у 2 т., 2-ге вид., доповнене і виправлене / за заг. ред. В. І. Муравйова. Київ-Одеса : Фенікс, 2021. Т1. 457с
7. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства: зб. судової практики. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 761 с.
8. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
9. Енциклопедія міжнародного права: у 3. Т./ редкол. Ю.С. Шемшученко, В.Н. Денисов та ін. Київ: Академперіодика, 2019.

Допоміжна

10. Бехруз Х.Н., Грушко М.В., Мануйлова К.В., Федорова Т.С. Сучасна концепція прав людини: європейське праворозуміння : навч.-метод. посіб. Одеса: Фенікс, 2023. 143 с.
11. Атаманчук З.А., Лісна В.Г. Особливості розвитку відносин України з МВФ. *Prospects of Modern Science and Education: Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference, Stockholm, Sweden, February 07 – 10. Stockholm, 2023 P. 94-98*
12. Шереметьєва О.Ю. Особливості правового регулювання євроінтеграційних процесів у валютно-фінансовій сфері в Україні. *Міжнародні відносини та міжнародне право в постбіполярній системі міжнародних відносин*: наук. зб. Київський університет ім. Б. Грінченка. Київ, 2023. С. 164-169
13. Остапенко О.Г. Роль ООН у вирішенні проблем захисту прав людини в умовах збройних конфліктів. *Захист прав людини в умовах воєнного стану*: зб. мат. наук.-практ. конф., м. Харків, 31 січня 2023 р. Харків, 2023. С.62-72
14. Чубенко К. Європейський Союз, політика партнерства, НАТО, глобальна стратегія, європейська політика безпеки і оборони. *Зовнішні справи*. 2022. Т. 32, № 5. С. 16-23.
15. Теплицька Н.В. Роль ООН та його структур в забезпеченні перехідного правосуддя в постконфліктних державах. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 103-106.
16. Березняк В.С. Щодо особливостей юрисдикції Міжнародного кримінального суду: аналіз окремих положень Римського статуту. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 155-160.
17. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України/ за ред. В.Н.Денисова. Київ: Юстиніан, 2006. 672 с.
18. Заблоцька Л.Г. , Федорова А.Л., Шинкаренко Т.І. Політико-правові аспекти діяльності Ради Європи: навчальний посібник. К.: Фенікс, 2007. 224 с.
19. Стойко Т.В. Міжнародні організації. Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2018. 250 с.
20. Вайцеховська О.Р. Суб'єкти міжнародного фінансового права: теоретичні та практичні питання міжнародної правосуб'єктності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2018. Вип. 1. Т. 2. С. 163-167
21. Воронкова А.Е., Єрохіна Л.В., Рябенко Л.І. Міжнародні економічні організації. Навчальний посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2006. 352 с.
22. Піляєв І.С. Політико-правові аспекти розвитку та інституціоналізації співпраці між Радою Європи та Європейським Союзом . *Держава і право*. 2003. Вип. 22. С.615-620.
23. Санченко А.Є. Acquis Ради Європи у системі європейського: дис. канд. юр. наук: 12.00.11. Київ, 2011. 220 с.

24. Кононенко В. П. Вирішення територіальних спорів Міжнародним Судом ООН: теорія і практика : монографія. Київ-Одеса: Фенікс, 2018. 438 с.
25. Слабко С. М. Правове забезпечення та особливості реалізації прав осіб з інвалідністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 44-46.
26. Міжнародний комерційний арбітраж: навч. посібник. Київ: Істина, 2002. 304 с.
27. Манукян В.І. Страсбурзьке право. Європейський суд з прав людини. Право, практика, коментар: Київ, Право, 2019. 560 с.
28. Саченко А.П. Практика Європейського суду з прав людини. Кримінальний аспект: Київ: Дакор, 2021. 208 с.
29. Батиргареева В.С., Соколенко М.О., Хань О.О. Практика Європейського суду з прав людини щодо України. Том 1. Збірник рішень у справах про заборону катувань. Київ: Право, 2020. 842 с.
30. Погребняк В. Я.Кравцов С. О. Практика застосування Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стаття 6 та стаття 1 Першого протоколу. Київ: Право, 2018. 196 с.
31. Женев'єв Майер. Щодо ролі судової системи у виконанні рішень Європейського суду з прав людини на національному рівні. *Вісник Верховного Суду України*. 2017. № 6 (202). С. 45- 48
32. Пташенчук, О. М. Застосування Міжнародним Судом ООН джерел міжнародного права з метою встановлення порушення міжнародно-правового зобов'язання як складового елементу протиправного діяння держави. *Право і суспільство*. 2015. № 5, Ч. 3. С. 38-42.
33. Терещенко, О. В. Історія становлення міжнародного суду ООН. *Держава і право*. 2011. № 52. С. 498-503.
34. Алямкін, Р. Практика Міжнародного Суду ООН із делімітації континентального шельфу та виключної економічної зони на прикладі спору між Україною та Румунією. *Віче*. 2010. № 16. С. 18-21
35. Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини. Київ: Видавничий дім «КМ», 2000. 262 с.

Інформаційні ресурси

36. Нормативно-правова база України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>
37. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua/>
38. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
39. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/>
40. Наукова бібліотека ПНУ. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/>
41. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
42. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>
43. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: www.library.univ.kiev.ua
44. Національна Парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>
45. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй URL: <http://www.un.org/>
46. Офіційний сайт Ради Європи. URL: <http://hub.coe.int/ru/>
47. Офіційний сайт Організації з безпеки і співробітництва в Європі. URL: <http://www.osce.org/>
48. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <http://europa.eu/>
49. Акти *acquis* ЄС, перекладені на українську мову. URL: <https://pulse.eu-ua.org>
50. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <http://europa.eu/>
51. Акти *acquis* ЄС, перекладені на українську мову. URL: <https://pulse.eu-ua.org>
52. Пошукова система нормативних актів ЄС. URL: <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
53. Офіційний сайт Міжнародного суду ООН: URL: <http://www.icj-cij.org>
54. Статут Міжнародного суду ООН. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_010
55. Регламент Міжнародного Суду ООН. URL: <http://www.un.org/ru/icj/rules.shtml>
56. Офіційний сайт НАТО: URL: <https://www.nato.int/cps/uk/natohq/index.htm>
57. Офіційний сайт МВФ: URL: <https://www.imf.org/ru/Home>
58. Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів. URL: <https://icsid.worldbank.org/>